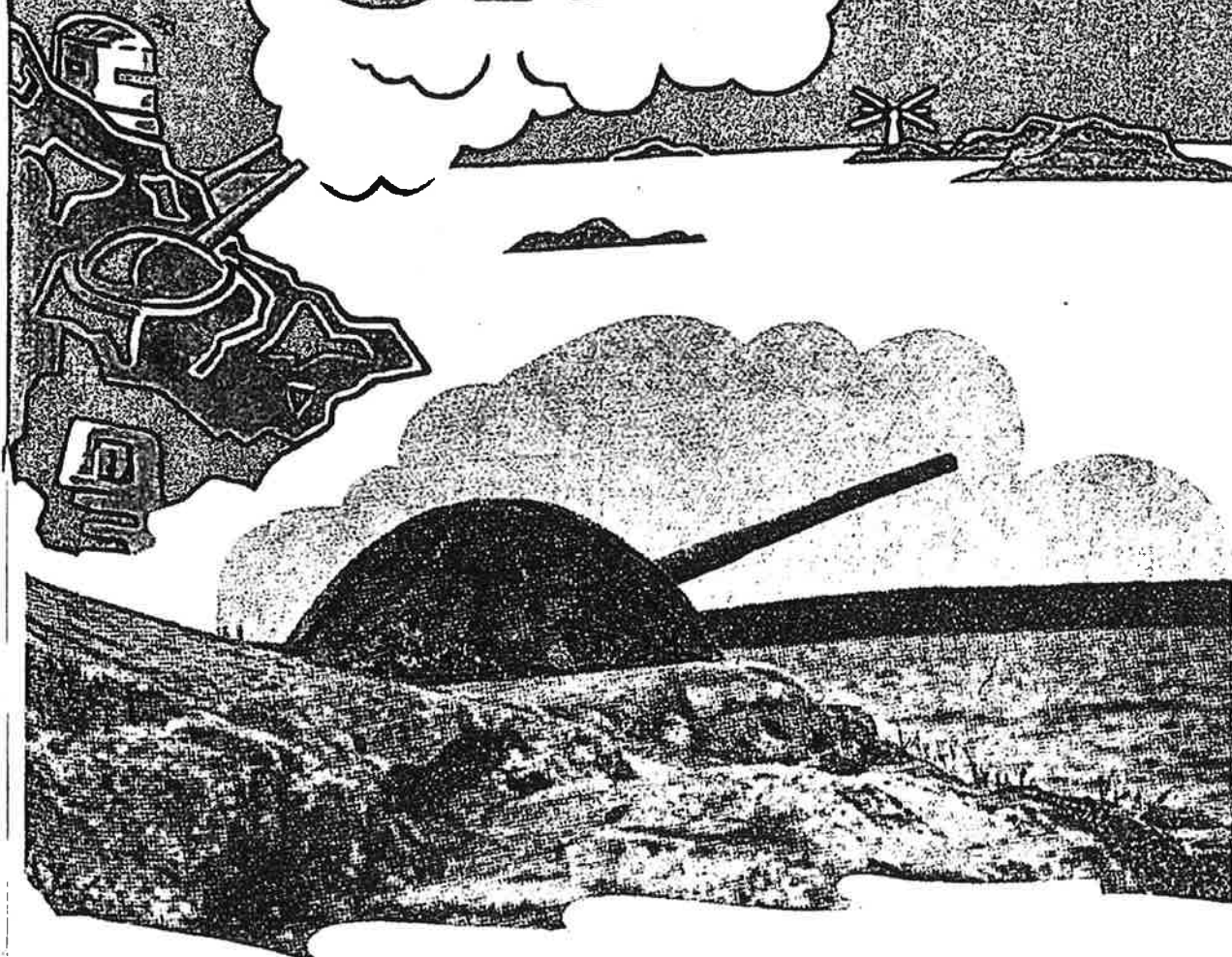

Cassalg 50 øre

BATTERI SALVEN

«KANON» PÅ MAURITZBERG

9 dette nummer:

Havnepolitiet på Mauritzberg av major Hans Solli. På besøk hos Kystartilleriet i Sverige av oberst G. I. Willoch. Sommerturen til Høytorp. Er velferdsarbeidet nødvendig av sersjant Balch. Nytt Blåcher-monument på Askholmen? M. m. m.

8 og 9

OKT. - NOV.
1946

Utgiver:
Generalinspektøren og sjefen
for Kystartilleriet.

Redaktør:
Jens Lie-Gjeseth.

Redaksjon og ekspedisjon:
Storgt. 33, rom 435 A og B.
Telefon 33070, apparater:
Red. 324. Eksp. 331.
Kontortid: 9 til 15.

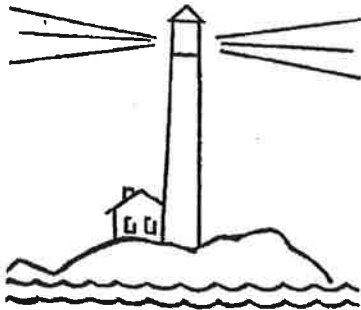
Batterisalver

KYSTARTILLERISTENES EGEN AVIS

OKT. — NOV.

NR. 8 og 9 • 1. ÅRG.

1946

Rette mann på rette plass!

Vi er en liten nasjon, men landet vårt har en stor utstrekning. Dette faktum spiller en framtrødende rolle ved vurderingen av vår beredskap. Vi har store områder å forsvare, men svært få soldater. Det er derfor av den aller største betydning for vår sikkerhet at hver soldat blir utnyttet så godt som vel mulig.

Dette forhold må alle befalingsmenn som steller med personellet disponering og skolering ha for øye. I Kystartilleriet har vi mange disipliner, og det kreves at hver eneste soldat må være litt av en fagmann på sitt område. For å bli en fremragende fagmann må han ha naturlige anlegg for den oppgave han får; og enda mere viktig, han må ha interesse for sin oppgave.

Når en skal ta ut rekrutter til spesialutdanning i de forskjellige disiplinene må en først foreta en grundig vurdering av hver mann. En må kjenne til den enkeltes praksis og anlegg, og til hans sivile interesser og framtidsplaner. Ut fra dette må en så plasere mannen der han kan gjøre mest rett for seg.

Men det er ikke bare forsvaret som tjener på at den rette mann kommer på den rette plassen. Soldatene selv har stor interesse av det. Hvis en rekrutt til dømes tenker å utdanne seg til elektriker, vil han få god praksis ved å tjenestgjøre i en disiplin som har med elektrisitet å gjøre. En som vil gå den tekniske vegen, vil få god praksis ved å gjøre tjeneste på et mekanisk verksted. Da vet soldaten at dette vil han få nytte av senere, og han vil legge iver og interesse i utdannelsen og arbeidet.

Det er klart at en slik grundig vurdering ved personelluttakningen vil skape merarbeid for administrasjonen. Men dette merarbeidet vil forrente seg godt. Hva gjør det om en administrasjonsoffiser må arbeide noen timer ekstra hvis en ved det kan oppnå større prestasjoner og bedre arbeid av de mange soldater.

En må også ta i betraktning at det er en velferdssak for soldatene å bli plasert der de vil ha størst mulig personlig nytte av opplæring og praksis. Staten krever et helt års verneplikt av de unge guttene, og det er et rettferdig krav. Men da har også soldatene rett til å kreve at staten tar hensyn til deres sivile framtid, i så stor utstrekning som det kan forenes med tjenesten. Det er også et rettferdig krav.

Og når både forsvaret og den enkelte soldat har interesse av at rette mann kommer på rette plass, så er det klart at en må sørge for at så skjer.

NESTE NUMMER: Kystartilleribrigade Vest. — Historie. — Arbeidet i dag og i morgen. — Kystartilleriets Soldatforening på Vestlandet.

HAVNEPOLITIET

Det finnes en hel del kystartillerister som har rulleblad hvor det står at de har tjenestgjort i Havnepolitiet. For dem som selv ikke har vært i denne avdeling kan den rimelig nok være et noe tåket begrep, men sannheten er imidlertid at også de som var med der i grunnen aldri har fått en sammenhengende forklaring på meningen med denne avdeling, hvis historie vel aldri blir skrevet. Det kan derfor nå, når de sikkerhetshensyn som en gang var avgjørende ikke lenger spiller noen rolle, være grunn til å lette litt på sløret til opplysning for så vel gamle som nye kystartillerister.

Da jeg kom til Stockholm sommeren 1943 ble jeg av den daværende marineattaché forelagt en plan som gikk ut på at en av de leire som man planla opprettet som «reservopolitileire» skulle reserveres kystartillerister. Jeg må innrømme at jeg i første omgang stillet meg noe tvilende til muligheten av å trene kystartillerister under de forhold vi den gang kunne regne med i Sverige.

«Havnepolitiet» er i og for seg et dekknavn for en militær avdeling omtrent på samme måte som ordet «reservopolitiet» dekket over noe som ikke var ment som politi i egentlig betydning.

I løpet av høsten fikk imidlertid de første planer litt fastere konturer, og ved årsskiftet 1943—44 ble en del befal av marinen og kystartilleriet innkalt til et befalskurs på Gottöra noen mil nord for Stockholm. Det gjaldt i første omgang å sette elevene inn i bruken av de håndvåpen, sprengstoff osv. som de norske avdelinger skulle utstyres med.

De svenske myndigheter gikk nå også med på å opprette en avdeling innen reservopolitiet spesielt avsett til Sjøforsvarets behov etter hjemkomsten til Norge, og dermed var i grunnen Havnepolitiet grunnlagt.

Bufalet fikk vinteren og våren 1944 et kurs i Stockholm med lærere fra det svenske marinepoliti, og da dette kurs nærmet seg avslutningen, ble det aktuelt å komme i gang med utdannelsen av mannskaper.

Vi trengte da først og fremst en egen leir som nødvendigvis måtte ligge ved sjøen.

Den eneste av de norske leire som lå slik til at den med fordel kunne brukes av oss, var leiren på Mauritzberg slott ved Bråviken. Den ligger 3 mil utenfor Norrkjøping og omtrent 20 mil syd for Stockholm.

Det var en enestående leir hva beliggenhet

og trivelighet angår, og det var rimelig at også andre avdelinger gjerne ville ha tilhold der. Stor var derfor vår glede da det ble bestemt at Havnepolitiet, etter hvert som det vokste, skulle overta hele leiren, og fra forsommeren 1944 var vi enerådende på Mauritzberg.

I april var vi i gang med det første såkalte B-kurs for Havnepolitiet, dvs. utdanning av korporaler og sersjanter. I slutten av mai rykket de første mannskaper inn, og ble etter hvert satt opp som tropper. Kompaniinndeling fikk vi først på et senere tidspunkt.

på Mauritzberg

Hensikten med korpset var at det etter hjemkomsten skulle stilles til disposisjon, delvis for marinen til kontroll av skipsfarten, havnevakt osv., og delvis disponeres av kystartilleriet fortrinnsvis som vaktavdelinger ved overtatte tyske befestningsanlegg.

Det ble også satt opp en plan for innsettelse i området Svenskegrensen—Kristiansand.

Øvelsene måtte da i den utstrekning det var mulig tilrettelegges med dette for øye. Vi kunne således ikke benytte de utdanningsplaner som reservopolitiet fulgte, men var henvist til å lage våre egne. Undervisningsmateriellet var nødvendigvis temmelig mangelfullt, og vi måtte gå i gang med å lage det selv.

En dagseddel omfattet vanligvis følgende disiplin: signaltjeneste, artilleri, infanteriøvelser, båtmanøvrering og sjømannsskap med navigasjon, samt ikke minst idrett og fysisk trening.

Stort sett var vel signaltjenesten den som lettest kunne drives under våre forhold, og materiellet til denne ble etterhånden temmelig kom-

Bryggen, slottskapellet og undervisningsbrakkene på Hestneset.

plett: semaforflagg, signallykter, mast for flagg-signalisering, felttelefonapparater og endelig signaloffiserenes stolthet: en sal med 25 sett telegrafnøkler med hodetelefoner.

En sak for seg var det at selvsagt hadde ikke alle mannskaper naturlige anlegg for en slik utdannelse. Under vanlige forhold ville de ikke ha blitt med i undervisningen, men vi hadde dessverre ikke adgang til å ta ut bare noen signalfolk og la de øvrige få annen spesialtrening.

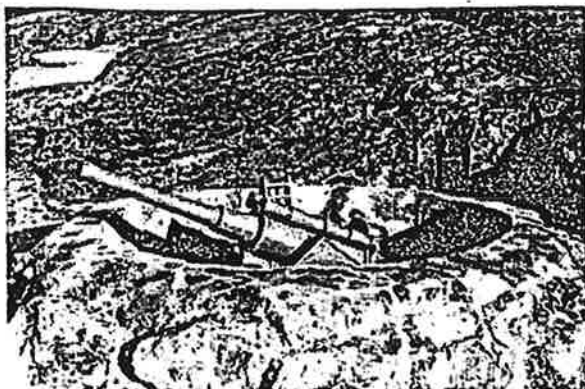
Når det gjaldt artilleritjenesten hadde vi imidlertid større vanskeligheter. Etter megen fundering fram og tilbake forsøkte vi å løse problemet, — vanlig artillerimateriell var selvsagt ikke til å tenke på engang, — på den måten at vi laget en fullstendig modellfestning i målestokk 1 : 10. Denne festning besto av 3 forter,

Av major Hans Solli

to beliggende på hver sin lille holme noen hundre meter fra slottet, og det tredje inne i slottsparken. Det var hensikten på denne måte å illustrere forsvaret omkring et innløp, og på modellen kunne man vise alt så å si i marken. Der var batterier av forskjellige kalibre, der var magasiner og brakker, veier og bunkers, minemagasiner og radiostasjoner, lyskastere og alt annet som man med noen rimelighet kunne forlange å finne på en kystfestning.

Det ble også lagt sjøkabel til fortene fra den sentrale kommandoplass, og når vi besatte signalstasjonene kunne vi til en viss grad drive regulære festningsspill. Alt dette ga imidlertid manskapene ingen egentlig artilleristisk trening, og for å rette på det så langt det var mulig, ble det delvis holdt elementære artilleristiske foredrag med lysbilder, og delvis laget enkle hjelpemidler som lademaskiner, signallamper for ordreoverføring osv.

30.5 cm kanon i elevasjon.

Ingen kan si at våre folk ble særlig fremragende artillerister, men jeg tror nok at alle hadde et visst inntrykk av hva artilleri var og hvordan en festning så ut. Lenger var det heller ikke mulig å drive det.

Da ga den sjømannsmessige utdannelse ganske andre resultater, for på det område var det ingen hindringer i form av mangelfullt materiell. Sjelden har vel en norsk avdeling vært så rikelig og allsidig utstyrt med båtmateriell. Undervisningen begynte for øvrig med sjømannsarbeider, for å fortsette med roing, seiling og motorbåtmanøvrering.

Den første start var en del mindre joller som vi kjøpte. Senere kom livbåter fra et i Sverige opplagt norsk tankskip, 3 seiljoller og en ketch ble forært havnepolitiet av framstående nordmenn. Videre eide vi en motorjakt og en mindre motorbåt og leide 2 store fiskeskøyter. Vår armada var således ikke ubetydelig.

Båtene var jevnlig i sving hele sommerhalvåret, og tjenesten ombord ble supplert av undervisning i kystnavigering.

For en moderne kriger, enten han tjenstgjør til sjøs eller i land, blir imidlertid den infanteristiske utdannelse det grunnlag hvorpå all annen tjeneste hviler, og på det område drev vi da så langt tid og evner rakk. Vanskeligheten var lenge at vi ikke disponerte våpen på Mauritzberg, men ble henvist til egen «skyteleir» i Dalarne. Imidlertid var det mange avdelinger som brukte denne, og det varte en tid før vår tur kom.

Vi regnet jo dette med å komme i «skyteleir» som toppen av all jordisk salighet, og før den saken endelig var brakt i havn, var det store spørsmål i leiren: «Når skal vi til Dalarne?» Vi kom til Dalarne, og vinteren 1945 kom vi endelig derhen at vi fikk våpen til Mauritzberg, og anledning til å bruke dem på spesielle baner. Det var en stor dag da det første skuddet smalt.

Som siste hoveddisiplin må nevnes idretten. Den hadde en bred plass på våre programmer og ble drevet utelukkende med spesialinstruktører. Alt idrettsarbeid ble omfattet med stor interesse, og erfaringene med det forholdsvis rike timetall var utelukkende gode. Det var ikke bare armer og ben som ble styrket på hinder- og idrettsbanen, men også moralen, både den enkeltes og avdelingens.

Alt dette ser jo i grunnen nokså lovende ut, og det kan kanskje også fortone seg slik at våre bekymringer var få og at livet gikk sin jevne gang på Mauritzberg. Det var imidlertid langt fra tilfelle.

Først og fremst kan en ikke sammenligne

denne avdelingen med en vanlig militæravdeling hvor mannskapene så å si gjør tjeneste med sine hjem som en naturlig basis, hvortil de kan reise på permisjon eller i alle fall etter tjenestens avslutning. For alle disse karene var leiren det eneste faste punkt i tilværelsen, et hjem om en vil, og påkjeningen med å bo der uke etter uke og måned etter måned med alt svevende og uvisst, var ikke liten. Alle ville, som rimelig kunne være, hjem igjen snarest mulig, og de var redd for at hele utdannelsen i leiren ikke skulle bli til noen egentlig nytte.

Det var et gledelig tegn at rømninger, som ikke var ualminnelige i andre leirer, overhodet ikke forekom i Havnepolitiet, kanskje på en unntagelse nær.

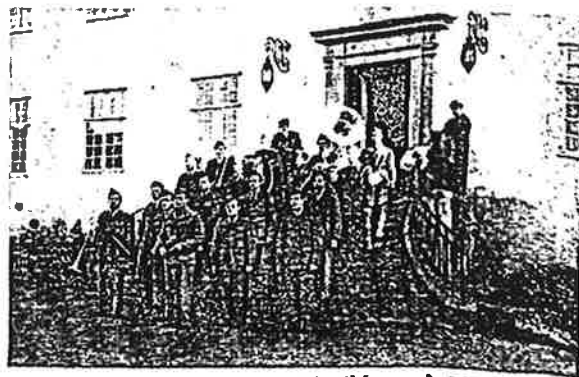
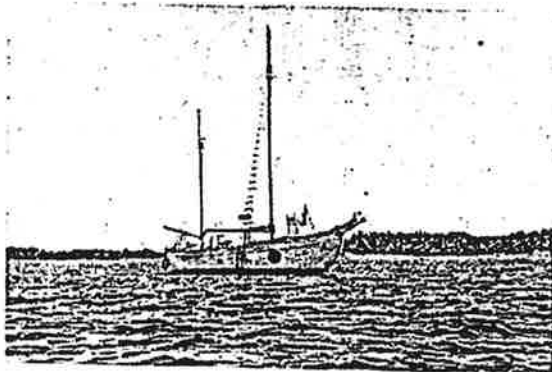
I det hele var disiplinen relativt meget god så vel utad som innad. I dosent Sødermanns bok om de norske avdelinger i Sverige, som nylig er oversatt til norsk, framheves således leiren på Mauritzberg som et forbilde når det gjaldt orden og trivelighet.

Vår største vanskelighet sammenlignet med andre avdelinger i Sverige, var nok utvilsomt at samtidig som vi hadde en viss tilgang på folk etter hvert som de kom over grensen, hadde vi også en del avgang i form av oversendelser til England. Opprinnelig var det meningen at Havnepolitiet med de 5—600 mann som fortegnelsen gav plass for, skulle trenes samlet og i sin tid sendes til Norge som én avdeling.

Så meldte det seg imidlertid et økende behov for mannskaper til nye marinefartøyer, til avløsning av gamle besetninger, og endelig til utvidelse av Kystartilleriets avdelinger i Storbritannia.

Det var naturlig for myndighetene i U. K. å betrakte Havnepolitiet som et rekruttdepot, men for oss som ledet øvelsene der var slike forsendelser ikke noen gledelig begivenhet. Det var alltid en hel del som av en eller annen grunn ikke ble uttatt til viderereise, på tross av at de

«Bolette». Til navigasjonsøvelser og turer.

Musikken på Mauritzberg.

var gamle og trenete mannskaper. Disse ble gående igjen sammen med de grønneste rekrutter, og denne blandingen var ikke heldig rent bortsett fra at det ble mer enn vanskelig å sette opp programmer.

Vinteren 1945 nådde vi likevel høyden hva organiseringen angikk, idet vi satte opp Havnepolitiet som bataljon med et sambandskompani og 2 artillerikompanier.

Samtidig var også H. P. musikkorpset ferdig oppsatt. Det var det samme som i 1945 reiste på Norges-turné og som også ga konserter i Kringkastingen.

Havnepolitiet hadde en egen underbefalsskole i gang så å si kontinuerlig. Det ble i alt utdannet tre kull, og mange av dem som der fikk sin første militærutdannelse er i dag offiserer, enten i marinen eller i kystartilleriet.

Vi hadde også i gang et spesialkurs til utdanning av folk til særlig tjeneste hjemme. Å bli uttatt til dette kurs ble regnet som en heder, fullt på høyde med uttak til befallev, og med rette.

Det var nå likevel ikke mer enn en tredjepart av døgnet som gikk med til tjenesten, hos oss som andre steder. Fritiden måtte nødvendigvis også planlegges, og om mulig brukes til nyttig beskjeftigelse.

Det var kanskje i Sverige at grunnen ble lagt til det velferdsarbeid som nå er kommet så sterkt i forgrunnen. I Havnepolitiet hadde vi, på samme måte som de øvrige avdelinger, egen velferdsoffiser som tok seg av den del av tilværelsen. Det var eget leirbibliotek, noen studiesirkler, og teatervirksomhet som resulterte i en del revyer. Videre var det ambulerende kino som ga en eller undertiden to forestillinger pr. uke.

Dessuten hadde vi i tidens løp tallrike besøk av norske, danske og svenske kunstnere som var oss til stor glede.

Slik gikk da tiden inntil våren 1945. Leiren

EGET SKYTTERLAG

Kystartilleriet Soldatforening, Oslo, arrangerte søndag den 18. august en tur til Høytorp fort for sine medlemmer. «Batterisalven» var så heldig å få sende en mann med på turen, og det var en tur en ikke ville ha unnvært. Vi møttes ved Stortorget presis kl. 10, hvor de gamle soldater tok oppstilling. Det var morsomt å se på oppstillingen. Det forekom meg at noen og hver av dem tenkte tilbake på tjenestetiden. Etter kort orientering av formannen, direktør Wendelbo, gikk vi så ombord i militærbilene, som ble stilt til disposisjon for turen. Med godt humør satte kolonnen seg i gang. Det var en ca. 8—10 av de største bilene og plassen var utmerket.

Vi kom til Høytorp fort ca. kl. 1230 etter en upåklagelig reise uten uhell. Der ble vi mottatt av kommandanten på fortet, som hadde gjort det han kunne for at vi skulle få det så hyggelig som mulig. Fortet, brakene og ekserserplassen gjorde straks inntrykk av at her var det orden i sakene, og det er noe som soldatene setter pris på. Når en tar i betraktning de skjønne naturomgivelser, er det sjelden å se en så trivelig forlegning. Vi gikk litt rundt og så på hva de hadde av materiell, men for tiden var det dårlig beventd med det.

Presis kl. 1500 ble vi servert en deilig middag, riktig noe for oss soldater. Fatene ble tømt like fort som de kom på bordet, så at det smakte er det ingen tvil om. Og når en så på toppen fikk en øl til dette, kunne en ikke ha det bedre om en var hjemme hos kona.

Det ble holdt flere taler, bl. a. av den fungerende generalinspektør og sjef for Kystartilleriet oberst Enger, direktør Wendelbo, kommandanten på fortet m. fl. Oberst Enger utbrakte en skål for vår avholdte konge. Til slutt ble det takket for maten, og vi gikk fra bordet deilig mette.

Det ble satt i gang en skytekonkurranse blant med-

kom under de hektiske dager helt ut av den jevne rytme, og ikke en gang ankomsten av virkelig skyts, fra 10.5 cm og nedover til bruk for «politiet» kunne helt fange oppmerksomheten. I mai ble Havnepolitiet overført til tjeneste i Norge, og dermed var i grunnen korpsets saga ute.

Skal en resymere de innvunne erfaringer må en ta hensyn til at en arbeidet under forutsetninger som hele tiden forandret seg, fra marine til kystartilleri, og fra et fast oppsatt korps til rekruteringsbasis for viderereise.

Det kan imidlertid slås fast at Havnepolitiet er det eneste forsøk som hittil er gjort på intimt samarbeid mellom befal fra kystartilleriet og marine på nøyaktig samme vilkår. Befalet i Havnepolitiet var jo ytterst lite homogent, men det må medgis at samarbeidet var helt upåklagelig og at dette kan gi visse løfter for framtiden.

For øvrig vil jeg for min egen del si at arbeidet i Havnepolitiet nok var slitsomt, men også

For medlemmene av Kystartilleriets Soldatforening, Oslo.

Fra turen til Høytorp.

lemmene i Kystartilleriforeningen. Det var nok lenge siden noen av dem hadde tatt i geværet, men det ble likevel noen gode resultater. Skyteresultatet vil bli offentliggjort på soldatforeningens høstfest.

Vi reiste så med bilene en liten tur fra leiren hvor vi fikk se på franske jernbanekanoner. De kom fra Jæren, hvor tyskerne hadde stasjonert dem. Det var 2 24 cm kanoner, med et projektil på 362 kg og som skyter ca. 50 km. Fortets kommandant og en av offiserene var så elskverdig å forklare oss litt av finessene ved disse svære sakene. Det var mange ting der som vi ikke hadde sett før, bl. a. et system som senket kanonene ned på bakken fra jernbanevognene. Etter å ha sett oss vel og lenge om, kjørte vi tilbake til fortet, hvor vi gikk direkte til kaffebordet. At det smakte er vel overflødig å nevne. Stemningen ble akkurat som den skulle være blant soldater, riktig sånn friskt humør med god spøk og en eller annen god fortelling fra den tiden guttene lå inne i tjeneste. Flere holdt små taler og mintes kameratene sine. Dessuten ble det takket for maten, som var helt utmerket. Og vi samlet oss så i det fri igjen.

Til slutt vil jeg nevne et forslag om å danne et skytterlag innen Kystartilleriets Soldatforening i Oslo. Interesserte kan melde seg til direktør Wendelbo, Øvre Slotsgate 7 IV.

Turen hjemover gikk fint, så å kjøre med militærbil er slett ikke så verst. Thor.

meget lærerikt, og at jeg bare har gode minner fra tiden på Mauritzberg.

Hvis det siste også er tilfelle med andre som har vært der, — blir kanskje den tanke som en av våre velferdsoffiserer en gang framkastet til virkelighet: en Mauritzbergforening som kan sørge for feiringen av de runde jubileumstall på en høvelig måte.

Situasjonsbilde fra modellfestningen «Haraldsborg».

